

E-begeleiding voor leerkrachten

Kunnen onderwijsadviseurs leerkrachten niet net zo goed via internet helpen? De CED-groep liet Monica Michels van Moergastel een experiment uitvoeren om daar achter te komen.

Onderwijsadviseurs leggen jaarlijks veel kilometers af om op scholen te observeren en gesprekken te voeren met leerkrachten. Waarom laten ze die reis niet achterwege en doen ze hun werk niet gewoon via *Skype*? Zou dat niet een hoop geld en tijd kunnen schelen? Het onderwijsadviesbureau CED-groep wilde daar graag antwoord op en liet een onderzoek doen naar de effectiviteit van e-begeleiding en waardering hiervan door leerkrachten. Dit experiment werd uitgevoerd tijdens een trainingstraject op twee basisscholen in 2013 en 2014. Ieder team werd willekeurig verdeeld over twee groepen: één kreeg e-begeleiding (experimentele groep), de ander reguliere *face-to-face*-begeleiding (controlegroep). In totaal participeerden 23 leerkrachten in het onderzoek.

Beide groepen namen deel aan een studiemiddag. Daarna kreeg iedere leerkracht een klassenconsult waarin specifieke leerkrachtvaardigheden aan de orde kwamen.

Observatie

De leerkrachten uit de controlegroep kregen een *live* observatie in de klas met een nabespreking met de onderwijsadviseur. De leraren uit de experimentele groep maakten van zichzelf video-opnames en stuurden deze op aan de onderwijsadviseur via *WeTransfer* (een tool om grote digitale bestanden mee te versturen). De nabespreking vond plaats middels het online communicatieprogramma *Skype*. Van alle leerkrachten zijn er op drie momenten video-opnames gemaakt: vóór de studiemiddag, na de studiemiddag, en na de observatie met het begeleidingsgesprek.

Welke inzichten leverde dit experiment op?

Opvallend was dat alle leerkrachten, ongeacht de onderzoeksgroep, beter waren geworden in het introduceren van nieuwe lesstof. Er waren dus geen verschillen in resultaat tussen de reguliere begeleiding en de e-begeleiding.

Wel bleek dat een e-begeleidingsgesprek meer tijd in beslag nam dan een *face-to-face*-gesprek. Dit kwam vooral doordat veel betrokkenen nog niet vertrouwd waren met de techniek: het duurde even voordat iedereen begreep hoe programma's als *Skype* en *WeTransfer* werken. Naarmate zij vaker dit soort programma's gebruiken en er eventueel extra training in krijgen, zullen de gesprekken minder lang duren. Een voorwaarde is dan natuurlijk wel dat de internetverbinding en de apparatuur goed zijn. Overigens viel het verschil in duur tussen beide gespreksvormen in het niet bij de reistijd die komt te vervallen bij e-begeleiding.

Leerkrachten waarden de begeleidingsvormen hetzelfde, blijkt uit vragenlijsten: ze vinden de ene vorm inhoudelijk niet beter of slechter dan de andere. Dit komt overeen met wat leerkrachten uit de experimentele groep eerder aangaven tijdens focusgroepinterviews. Deze leerkrachten hadden de indruk dat de inhoud van het e-begeleidingsgesprek identiek zou zijn geweest aan een *face-to-face*-gesprek.

Minder stress voor leraren en meer rust in de klas

De leraren zijn daarnaast erg positief over het feit dat je zelf kunt bepalen waar en wanneer een e-begeleidingsgesprek plaatsvindt. De meerderheid geeft de voorkeur aan een e-begeleidingsgesprek vanuit school. De overige leerkrachten doen dit liever thuis, zelfs als dit buiten werktijd is.

Beleving

Ook de kwaliteit van de communicatie vinden de leerkrachten hoog. Ze geven aan dat het e-begeleidingsgesprek in hun beleving hetzelfde natuurlijke verloop heeft als een regulier gesprek. Een aantal leerkrachten gaf aan er wel even aan te moeten wennen dat ze niet alleen de adviseur, maar ook zichzelf tijdens de *Skype*-sessies op het scherm zien. Als een belangrijke voorwaarde noemden de meeste leerkrachten dat er voorafgaand aan e-begeleiding, *face-to-face*-contact in de school moet plaatsvinden om een goede professionele relatie op te kunnen bouwen. Zo zei een van de leerkrachten: 'Als iemand nooit in je schoolgebouw is geweest, dan denk ik dat iemand ook anders kijkt.'

Dit is in lijn met eerder onderzoek naar e-contact in professionele omgevingen. Na een *face-to-face*-ontmoeting is het makkelijker om een professionele relatie 'op afstand' te onderhouden waarin bijvoorbeeld ook kritische gesprekken kunnen plaatsvinden.

Tijdens de focusgroepinterviews noemden de leerkrachten bijkomende voordelen van e-begeleiding. Zoals de mogelijkheid om zelf de opnames te bekijken en te selecteren voorafgaand aan het gesprek. Dit mocht tijdens het experiment overigens niet om vervuiling te voorkomen.

Ook noemde de meerderheid van de leerkrachten de relatieve rust bij een e-begeleidingstraject. In een *face-to-face*-begeleidingstraject is het om praktische redenen gebruikelijk om direct na de observatie een gesprek te voeren, waarbij een andere leerkracht de klas tijdelijk overneemt. Deze 'onrust' (voor zowel de leerkracht als de leerlingen) blijft in e-begeleiding achterwege. Een van de leerkrachten zegt: 'Je gaat weg voor een gesprek. Daarna moet je direct weer omschakelen. Dat vond ik altijd heel rommelig. Dat heb je nu niet meer. Het is niet "even tussendoor".' Bij het e-begeleidingstraject kan het gesprek plaatsvinden op een tijdstip dat voor de onderwijs-adviseur en leerkracht het beste uitkomt. Ook beslissen de leerkrachten zelf wanneer ze de video-opname maken. Zij hoeven dus bijvoorbeeld niet hun dagplanning aan te passen vanwege het observatiebezoek van een adviseur, wat weer tijd scheelt.

Wel moet de tijd tussen het moment van opname en het begeleidingsgesprek zo kort mogelijk te zijn. De feedback is dan effectiever

Wel bieden video-opnames een statisch perspectief: de adviseur kan niet rondlopen in de klas of 'de sfeer proeven'. Maar volgens veel leerkrachten is dit geen groot bezwaar: ook in *face-to-face*-begeleiding is de adviseur vaak gebonden aan een vaste plaats in de klas. Bovendien staat in de begeleiding de 'leerkrachtvaardigheid' centraal en die is in de opnames goed zichtbaar. Adviseurs zelf noemden het vaste cameraperspectief niettemin een beperking.

Handig instrument

E-begeleiding is niet alleen om commerciële redenen interessant, maar ook vanuit praktisch oogpunt. Voor succesvolle e-begeleiding moet, vanuit het perspectief van leerkrachten, wel worden voldaan aan twee voorwaarden. Er moet *face-to-face*-contact op de school plaatsvinden voorafgaand aan de e-begeleiding, een fysieke ontmoeting dus als bodem voor de digitale ontmoeting. En de leerkrachten moeten gepaste technische ondersteuning krijgen. Kortom, digitale advisering in onderwijs heeft toekomst. ■

De auteur is lid van het managementteam van SBO Westerwiel in Tilburg. Kijk voor de bronnen bij dit artikel op www.didactiefonline.nl.

